

על מה שלימדתי, ועל מה שהם למדו

מיכל הלוי, מורה לספרות והבעה, ברנקו וייס
החקלאי פרדס חנה

ברצוני לפתוח בתיאור של התנסות אישית. לפני כשבוע, במסגרת הליווי הפדגוגי, צפתה מנחה של מכון ברנקו וייס בשיעור ספרות בכיתתי בנושא הבלדה "שלושה בני עורב" והערכים הבולטים בה. בשיעור דנו בערכים, כיצד מקנים אותם, הבאנו דוגמאות לפתגמים בעלי ערכים משמעותיים ועוד. הרבה אצבעות הורמו במהלך השיעור, הילדים הביאו דוגמאות אישיות, והתנהל דיון מעניין באווירה לימודית נעימה, מכבדת ומכילה. הייתי בטוחה שהשיעור היה מוצלח.

להפתעתי, במשוב שנתנה לי המנחה נאמר לי שלא כולם היו קשובים ולא כולם הבינו, שהשיעור היה חד-גוני והתבסס רובו ככולו על שיח בעל פה, ופחות על עבודה עצמית של התלמידים. די "התקוממת", אף שאני יודעת שהמטרה היא להעיר את תשומת לבי. המנחה העלתה דוגמאות אחדות לדברים שאמרו התלמידים ומצביעים על כך שבניגוד למה שחשבתי – לא כולם הבינו.

רק למחרת "נפל לי האסימון". זה קרה בעת שיעור הבעה בכיתה ח'4, שנחשבת לכיתה בעלת יכולות גבוהות. קראנו טקסט בכיתה (התלמידים התנדבו לקרוא אותו בקול), שוחחנו עליו ואז התלמידים קיבלו משימות לבית. חשבתי שהטקסט קל ומובן, אולם על פי התשובות שכתבו, הבנתי שמרבית התלמידים לא ממש הבינו את הטקסט.

בשיעור שלאחריו חזרנו לטקסט. ביקשתי שיקראו את הטקסט קריאה דמומה, יסמנו מילים לא מובנות, וירשמו ליד כל פסקה במה היא עוסקת. אחר כך ניהלנו דיון בשאלות שלא הובנו, חזרנו לטקסט וסימנו משפטים משמעותיים. רק לאחר מכן ביקשתי מהם לחזור על שש המשימות שכבר קיבלו, ולהגיש אחת מהן כמטלת סיכום.

מתוך כך הבנתי שמה שנראה מובן לי, אינו בהכרח ברור ומובן לתלמידים.

במהלך השבוע שיניתי את אופי עבודתי בכל הכיתות במטרה לשפר את רמת ההקשבה, ובמיוחד כדי לבדוק את ההבנה של התלמידים. ייחסתי חשיבות רבה לדברי התלמידים. מה הבינו? אילו מחשבות מתעוררות בהם? האם הם מסכימים עם הדעה שהובעה או מתנגדים לה? על מה הם מבססים את הקביעה שלהם? בדקתי את היכולת שלהם להסביר ולפרש, לכתוב את הסיפור/הטקסט במילים שלהם ולתאר אילו שאלות הוא מעורר בהם.

הבנתי שבכל רגע נתון צריכים כולם להיות בהקשבה ובעבודה.

הבנתי שבלמידה משמעותית עליו "לפנות את הבמה" וליצור מרחב שבו כל התלמידים יוכלו להנכיח את עצמם, לקיים דיון, להתנסות בחקר, ביצירה, בפרשנות ובביקורת, להציג תוצרים, לבטא את ערכיהם ואת אישיותם, לזמן חוויות רגשיות וללמוד מתוך חדוות למידה ותשוקה.

מבינים בהוראה

הבנתי שלמידה משמעותית היא תהליך אישי של הבניית ידע שבמהלכו הלומד מאותגר, מעלה שאלות, מאתר מקורות מידע ויוצר ידע חדש. הבנתי שלמידה משמעותית עליי "לפנות את הבמה" וליצור מרחב שבו כל התלמידים יוכלו להנכיח את עצמם, לקיים דיון, להתנסות בחקר, ביצירה, בפרשנות ובביקורת, להציג תוצרים, לבטא את ערכיהם ואת אישיותם, לזמן חוויות רגשיות וללמוד מתוך חדות למידה ותשוקה.

בלמידה משמעותית על המורה לזהות את הגורמים המקדמים את מהלך הלמידה או מעכבים אותו ולתת להם מענים שיאפשרו פיתוח של תחושת מסוגלות ומימוש עצמי. באמצעות אינטימיות, אכפתיות ויחס אישי לנסות לגרום לתלמידים לאהוב את עצמם, את המקום שאליו הם מגיעים כל בוקר, לשפר את מיומנויותיהם החברתיות ואף לראות במורה אדם שדואג להם באמת ורוצה בטובתם. וכשתבוא ההנאה – יבואו ההישגים, ועמם המעורבות בכיתה, בבית הספר ובחברה.

מקצועות הספרות וההבעה מזמנים ומאפשרים ביטוי עצמי ויצירתי. השיח המתנהל בעקבות הסיפורים והטקסטים מזמן הבעת רגשות וחוויות אישיות, מפתח חשיבה, מעודד שאילת שאלות, ומאפשר ניסוח תשובות ברמה רגשית מחד גיסא, וברמה קוגניטיבית וביקורתית מאידך גיסא.

משחקי תפקידים, המחזות, הפקת סרטונים, איורים של קטעים, בניית דגמים, כתיבה חווייתית וביקורתית, כתיבה טיעונית והשוואה בין יצירות, דיון כיתתי בהנחיית אחד התלמידים בסוגיה שעלתה בטקסט, יצירת משחקים ושיתוף פעולה בין כל התלמידים, כתיבת מבחנים על פי מחוון, כתיבת סיפורים, שירים, ראיונות עם הדמויות, כתיבת מכתבים

מורות הצוות ואנוכי מחפשות כל העת דרכים להתקרב אל התלמידים ולגעת בעולמם, לקנות את אמונם ולצאת יחד אתם למסע משותף של צמיחה ולמידה. אנו מייצרות פעילויות שיעשירו ויגונו את הלמידה מתוך הנאה, ייצרו מוטיבציה והנעה פנימית ויפתחו את עולמם ואת דמיונם, וכפועל יוצא, יפתחו מיומנויות של חשיבה עצמאית משמעותית. הדרכים לכך הן רבות - משחקי תפקידים, המחזות, הפקת סרטונים, איורים של קטעים, בניית דגמים, כתיבה חווייתית וביקורתית, כתיבה טיעונית והשוואה בין יצירות, דיון כיתתי בהנחיית אחד התלמידים בסוגיה שעלתה בטקסט, יצירת משחקים ושיתוף פעולה בין כל התלמידים, כתיבת מבחנים על פי מחוון, כתיבת סיפורים, שירים, ראיונות עם הדמויות, כתיבת מכתבים ועוד - כיד הדמיון של מורות הצוות.

אנו רוצות שהתלמיד ירכוש כלים לחיים, יבטא את קולו האישי, ידע שהוא אדם בעל ערך עצמי, ערכי, תבוני, חקרני, חברתי, יצירתי, שיכול לפצח כל משימה עם המורה ובלעדיו. ■